

כתר הגדולה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת קרח תשפ"ו

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

הטעות הגדולה

ובמאמר המוסגר נוסף כי כבר מצינו מעשה נועז מיוחד שזכה לשכר עצום מאת ה' אצל פינחס. פינחס הרג נשיא שבט מישראל - זמרי בן סלוא, וזכה לברית שלום וכהונת עולם, זאת על אף שהשבטים היו מגנים אותו: 'ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל', עד שבא הכתוב ויחס את פינחס אל אהרן הכהן.

כיוצא בדבר חשב קורח: גם אני אעז את פני כנגד משה ואהרן - כמובן לשם שמים - וממעשה זה אוזכה לכל הגדולה האמורה.

אלא שטעה במקצת. אכן בכדי שיצא מאדם דבר גדול הוא אמור לעשות מעשה, אבל הוא לא ידע שהמעשה הגדול והחשוב אינו המעשה שלו לחלוק על משה רבינו, אלא זהו מעשה השתיקה בזכות שיבטל את עצמו למשה רבינו.

קורח לא האמין לרגע כי הגדולה הזאת אמורה לנבוע מן השתיקה מן הדממה. זהו שמציין רש"י את דברי המדרש אמר: 'אפשר כל גדולה זו אמורה לצאת ממני ואני אדום?' - לא יכול להיות שאדום ואזכה לגדולות.

אכן, טעות כואבת ומרה.

ולנו נותר לראות ולקחת מוסר מהטעות של קורח.

אכן, אפשר לשתוק ולזכות לדברים גדולים.

וכבר אומרת הגמרא בברכות (סג, ב): אמרי דבי רבי ינאי: מאי דכתיב 'כי מיין חלב יוציא חמאה ומיין אף יוציא דם ומיין אפים יוציא ריב'.... 'מיין אף יוציא דם' - כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק - זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור. ומיין אפים יוציא ריב, כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושניה ושותק - זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות.

הרי לנו כי בכח השתיקה יש אפשרות לזכות לדברים גדולים. וכבר אהרן הכהן זכה לנבואה כאשר התייחד עמו דיבור לבדו וזאת בכח - וידום אהרן! ואם נשאל לבסוף בזכות מה נולד מזרעו של קורח שמואל השקול כנגד משה ואהרן?

אומרים חז"ל: היה זה בזכות בניו כאשר חזרו בתשובה, בזכות שהודו על האמת ובטלו את דעתם למשה רבינו יצא מזרעם בניו צדיקים השקולים כנגד משה ואהרן.

על כן לא בזכות מעשה של קום ועשה זכו לגדולה אלא בזכות השתיקה וההבלגה של בני קורח שבאה מחמת התשובה היא זיכתה אותם לגדולה עצומה.

זוכה להיות דבקים בטוב האמתית ולהינצל מטעויות, אמון!

בפרשה אנו קוראים על המחלוקת הגדולה שהייתה בתוך עם ישראל שגבתה נפשות כ- פי חמש ממועשה העגל.

בראש הפלג החולק היה זה 'קורח בין יצהר בן קהת בן לוי'.

בל נטעה לחשוב שקורח היה מן הפשוטים שבעם אלא היה מנושאי ארון הברית נבחר שבט הלוי, מן האנשים הקדושים השולטים במחשבות החולפות בראשם, שאם חלילה בעת נשיאת הארון היו פוגמים במחשבתם, היו משלמים על כך בנפשם.

מעתה שואלים חז"ל את השאלה הגדולה שנשאלת בכל דור ודור.

והיא:

'קורח שפקח היה מה ראה לשטות זה?' - אם היה חכם כה גדול מה ראה לעשות כדבר הרע הזה להחלק על משה ואהרן קדושי עליון?

מבאר רש"י בשתי מלים: 'עינו הטעתו!'

ומוסיף: 'ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן. אמר בשבילו אני נמלט, וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש, שנאמר (ד"ה א' כה, ה) כל אלה בנים להימן, אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום, לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה, ששמע מפי משה שכולם אוברים ואחד נמלט. אשר יבחר ה' הוא הקדוש, טעה ותלה בעצמו, ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה!'. עכ"ל. (תנחומא):

והשאלה היא. כיצד קורח הבין שאם יצא מזרעו שמואל הנביא זה סימן שהוא צודק בטענותיו כנגד משה רבינו? הרי יתכן כי שמואל יצא בעבור אחד מבניו בהמשך הדורות שיהיה צדיק בעל מעשים טובים. ועוד, אולי יצא ממנו שמואל הנביא בעבור שהוא ישתוק ולא יחלוק על משה רבינו.

אלא נראה כי העניין הוא כך. קורח ידע שאין דבר בעולם קורה סתם כך, אלא לכל מעשה יש סיבה מידה כנגד מידה, אמר אם אמור לצאת ממני צדיק כזה גדול השקול כנגד משה ואהרן, על כרחך שיש בי איזה מעשה מיוחד ביותר - השווה כנגד משה ואהרן שזיכה אותי לצאצא גדול שכזה.

ומהו המעשה?

ככל הנראה המחשבות המקוננות בלבי שמושה בודה דברים מעצמו - הן נכונות. אולם, באמת אין איש מעז לעלות את הדברים על דל שפתיו, מי יעז לחלוק על משה, לעמוד כנגד משה צריך כוחות מיוחדים. אולם, אני לא אתן לשקר להמשיך להתקיים אני אמסור את נפשי למען האמת אעשה מעשה נועז, אני אעמוד ואומר את הדברים לעיני כל העדה, בכך אוציא את האמת לאור.

שאלה

אשה שנוהגת להכין בביתה מאפה הנקרא "לחם שום" אשר העיסה שבו נילוושה בחלב, ויש מיעוט פעמים לעיתים רחוקות שמכינה את העיסה ללא חלב כלל, האם כשמעורב בעיסה חלב צריך לעשות היכר בפת שמוא יבוא לאכלה עם בשר?

תשובה

איתא בגמרא פסחים לו. אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת אסורה מפני הרגל עבירה. ואי עבדינהו כעין תורא שפיר דמי. וכ"פ הרי"ף בפרק כל הבשר (לח). והרא"ש שם (סימן כא)

וכעין תורא פירש רש"י, מעט כעין של שור מותר ללוש בחלב דאכיל ליה מיד בבת אחת ולא משהי ליה דלינשי שנילוש בחלב. והטור ביורה דעה סימן צו כתב דרש"י פירש שלא לש אלא דבר מועט עוגה קטנה. ושרב אלפס פירש שעשה בהן שינוי, פירוש צורות כעין השור וכיוצא בו, שמתוך כך יזכור שיש בה חלב.

ומרן הבית יוסף כתב שלא מוצא כן בהרי"ף ושוב כתב בבדק הבית שכן הוא בהרי"ף בפרק כל הבשר שכתב על כעין תורא, ומסקנא דאי שני בהו ועבדינהו כעין תורא שרי. ע"כ. וכן הרמב"ם כתבו (פ"ט מהל' מאכלות אסורות הכ"ב ז"ל), ואם שניה בצורת הפת עד שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר הרי זה מותר. והרשב"א כתב, ואם שניה בצורת הפת ועשה כעכין קטנים כעין השור מותרת שהרואה יודע שלא שניו צורתו אלא להיכר בעלמא וישאל ויאמרו לו. וכתוב בהגהות ש"ד בשם מהר"א ז"ל דהני תרי פ"י אליבא דהלכתא סליקו, דתרווייהו סברות יפות הן. וכתוב עוד בהגש"ד היתר פשוט שאותם לחמים שעושין לכבוד שבת לחם משנה אופין אותם עם הפשטיד"א לכתחלה מושום דדבר מועט הוא ונאכל מהר בשבת והוי כעין תורא. ובשולחן ערוך סימן צו סעיף א כתב, אין לשין עיסה בחלב שמוא יבוא לאכלה עם בשר ואם לש כל הפת אסור אפילו לאכלה לבדה ואם היה דבר מועט כדי אכילה בבת אחת או ששינה צורת הפת שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר מותר. ע"כ. הרי שפסק כשני הפירושים.

והנה בשו"ת הלכות קטנות סימן נו כתב, וז"ל, אם מותר ללוש ביקוגוס בחלב. (הוא מין רקיקין שעושין בחלב. כף החיים ז"ד סימן צו ס"ק יג) נראה דלא מקרי כעין תוארו והוי כשאר פת, כיון שעושין תדיר מהם לא אתי למיסרך.

ובן המחבר הגאון רבי משה חאגיז בספרו לקט הקמ"ח כתב דכוונת ההלכות קטנות להתיר ללוש בחלב פת הבאה בכיסנין דכיון שהוא מונח לא אתי למיסרך, והמחמיר לא הפסיד ותבוא עליו ברכת טוב. ע"כ.

וכן פירש בספר הלכה רוחות (להגאון רבי בן ציון אלקלעי) ז"ל, "כעין תוארו" פירוש כעין תוארו דפת דלא מיקרי שינוי והוי כשאר פת שהוא אסור, אלא דשאני בסקוגוס כיון שעושין "תדיר" מהם בחלב ניכרים הם אצלם לא אתי לאכלם עם בשר, משא"כ בפת "שלפעמים" לשים אותו בחלב ואינם עושין כן בתמידות, בו דוקא איכא למיחש דאתי למיחלף בהו דסירכי נקטי ואולי. ע"כ.

ונמצא דפת מסויימת שבדרך כלל לשים אותה בחלב ורק לפעמים לשים אותה ללא חלב אין לחוש להצריכה היכר, ואין זה כלחם אשר בדרך כלל לשים אותו ללא חלב ורק לפעמים לשים אותו בחלב ויש לחוש בו שיבוא לאכלה עם בשר.

אולם בשו"ת שאילת יעבץ (חלק א סימן סב) בשו"ת הלק"ט שלפניו לשון סיום התשובה "לא אתי למיסרך" היא מהגהת מהר"ם חאגיז בן המחבר הרב הלק"ט, וכתב על זה היעב"ץ דלא הבין כוונת אביו, וגם היה לפניו ט"ס שהיה כתוב אצלו "נראה דלא מקרי כעין תוארו" וצריך לגרוס "דלא מקרי כעין תורא" כלומר דאין שינוי זה מהני כעין תורא, אע"פ שהן דקין קצת, דכיון שעושין מהן תדיר אתי לאיחלופי בשאר פת לאכלן עם בשר. ע"ש. (והובא ביד אפרים בסוף סימן צו. ובספר עיקר הד"ט י"ד סימן י אות ז) ולא ביאר היטב מה הטעם לאסור כשעושין

המשך בעמ' 3

דינא דמלכותא בחוק החזרת מוצר תוך ארבע עשרה יום

שאלה: ראובן קנה מכשיר חשמלי במחיר מסויים, למחרת הוא גילה שאת המוצר הוא היה יכול לקנות דרך הרשת המקוונת במחיר זול בהרבה מהמחיר שהוא קנה, הוא חזר לחנות וביקש להחזיר את המוצר, שמעון המוכר התנגד לכך מכמה סיבות: ראשית אין שום פגם במוצר, ושנית טוען המוכר שהוא כבר הכניס את הכסף לקופה, ועם ביטול העסקה הוא יפסיד כסף. ומכיון ששמעון המוכר היה אדם שבעברו היה בחור ישיבה הוא אמר לו טענות תורניות, ראשית היה קניין בינינו ואין יכולת להשיב את המוקח לאחר קניין. וחזן מזה יש כאן "מחוסר אמנה" ואולי גם "מי שפרע" על מי שחוזר בו מהמקח. והוא הוסיף לטעון טענה יותר חזקה האם ניתן לקרוא לזה "מנהג הסוחרים" כאשר מנהג זה הונהג שלא עפ"י תורה ובחמסנות נגד רצון המוכר ובכפייתו לכך? שכן, המוכרים לא הנהיגו את זה וברוב המקרים הם גם לא מעוניינים בזה, ואדרבה בעבורם זה רק הפסד, אלא שהם הוכרחו לקבל את זה בעל כרחם מחמת החוק.

ואילו ראובן הקונה השיב מכיון שעפ"י החוק אפשר להחזיר מוצר תוך 14 יום, וגם הוא לא פתח עדיין את החבילה על בעל החנות להחזיר לו את כספו ולא מעניין אותו שום אחת מטענותיו של שמעון המוכר.

תשובה: על המוכר להחזיר את הכסף לקונה בניכוי סכום שהוקבע בחוק על ביטול עסקה כדין.

נימוקים: בשנת תשע"א - 2010 הותקנו תקנות הגנת הצרכן (ביטול עסקה). תקנות אלו נעשו בהתייעצות עם מספר שרים לא מבוטל והם: שר התקשורת, שר התיירות, שר התחבורה, שר הבריאות, שר החינוך, שר המדע, שר התרבות והספורט, ושר האוצר, וכן בהתייעצות עם ועדת הכלכלה של הכנסת. תקנות אלו הם הוספה ותיוקון לחוק הגנת הצרכן תשמ"א - 1981. ותקנה זו מאפשרת לקונה לחזור בו מקיום העסקה גם מבלי לתת הסבר מדוע אין הוא חפץ בקיום העסקה. פרק הזמן שניתן לחזור מעסקה נקבע ל- 14 יום, מטרת החוק היא סחר הוגן, וזאת בכדי לאפשר לרוכש לחזור בו מקיום העסקה, ומאידך להגדיל את אחוזי הקנייה, שכן, הלקוח לא ירתע מלבצע עסקאות כשיודע שהוא יכול לבטל אותה תוך 14 יום, ובמידה והמוכר יסרב לבטל את העסקה רשאי הקונה להגיש תביעה לפיצוי של עד 10,000 ₪. ציוין, ויודגש, שאי אפשר במסגרת קצרה זו לפרט את כל פרטי התקנה על שלל חלקיה, ובפרט שמשדר התעשייה המסחר והתעסוקה פרסמו חוברת מפורטת מה כלול בביטול ומה לא, כמו כן הם כתבו על ביטול עסקאות שנעשו דרך הרשת המקוונת, עסקאות מרחוק וכד'.
והנה גדולי הרבנים דנו האם יש תוקף למנהג שבעצם ראשיתו היה מחמת חוק שחוקקו בכנסת ולא בא מרצון הציבור, ומאידך יש לציבור תועלת מכך. הרב זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל (תחומין יב עמ' 290; וכן בקובץ הישר והטוב ניסן תשס"ו עמ' ט) כתב שהיות והמנהג נובע מכפייה של החוק, אין לו תוקף, וזאת פי' על דברי שו"ת חת"ס (יו"ד סי' ש"ד) שלא יתקנו חכמים, ואלו דבריו: "נראה שרק במנהג סוחרים תקנו חכמים שיקנה, אבל קנין שנהגו מחמת דין ערכאות לא תקנו חכמים ערכאות לא תקנו חכמים שיקנה...". ציוין ויודגש כבר כעת, שהרב גולדברג כתב שזה דווקא לגבי דרכי הקניין, אבל בתחומים אחרים יש ללכת אחר המנהג גם אם הצדדים לא היו מודעים לקיומו. (מובא בתחומין כרך לב' עמוד 271) והנה ראיתי בשו"ת אגרות משה (חו"מ חלק א סי' עב וח"מ חלק ב סי' נה) שכתב שמקורו של מנהג בחוק אינו פוגע בתוקפו, ולכן ודאי לא דין גרע דין המלכות ממנהג שבסתמא הוא כהתנו אדעתא דדין המלכות, וכ"ש שכן נוהגין כדן המדינה ונמצא שגם המנהג כן. וכ"כ גם הרב אשר וויס (תחומין חלק לד 174) ובשו"ת עטרת דבורה (חו"מ לח) ציין שעצם קיומו של החוק אינו פוסל את המנהג להיות מנהג, ובפרט שפעמים רבות החוק עצמו מושקע מנהג קודם לו שאומץ ידי על המחוקק. לפיכך, מסתבר שלדעת הפוסקים הנ"ל אין לפסול מנהג מסוים שיצר החוק רק בגלל מקורו. ומושך, חוק ביטול עסקה מכיון הוא נעשה הן לטובת הצרכן והן לטובת המוכר הוא מחייב את שני הצדדים הנוגעים לעסקה בקיומה או בביטולה, להרחבה נוספת בנושא זה, יעויין במאמרו של הרב דניאל כ"ץ מעמד מנהג שיצר החוק (בהוצאת מכון משפטי ארץ, טבת תשע"ה)

זאת ועוד, מכיון שהחוק מאפשר לקונה לחזור בו מהעסקה הרי זה כאילו התנו במפורש לפני ביצוע העסקה שאם רוצה הקונה לחזור בו הוא רשאי, ומשכך, אין כאן איסור ו/או קללת "מי שפרע" שהרי על דעת כן התבצע המקח, וזאת לאור דברי הגמ' ב"ב (ח:): רשאין בני העיר להתנות על המידות ועל השערים ועל שכר הפועלים ולהסיע על קיצתן, וכיון שהתנו כך אנשי העיר ככל אנשי העיר מחוייבים לכך. ויש עוד מה להאריך בנושא זה ואכמ"ל.

בברכת התורה

יגאל אלון

מהן תדיר, ואכן הרב יעב"ץ גופיה בהמשך תשובתו כתב שנראה שחומרא גדולה היא בלי טעם מוכרח ועל כן המיקל לא הפסיד. ואכן ראיתי למרן החיד"א בשיורי ברכה (סימן צו סק"א) שג"כ חלק על מהר"מ חאגיז שהעיקר בדעת הל"ק"ט לאסור בזה, ופירוש כיון שעושין תדיר היינו שעושין תדיר ביסקוגוס בצורה זו ואינם בחלב, וא"כ אף שיש גם פעמים רבות שעושים אותם בחלב אתי למסרך לאכלם עם בשר. וכן פירש בשולחן גבוה (סימן צו סק"ה) וז"ל בשו"ת ויאמר יצחק (דף קד ע"א אות יג) הביאו מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל בהליכות עולם (חלק ז עמוד מוח) וז"ל בספר כף החיים (סימן צו ס"ג) וישכ"כ הובחי צדק אות ח. מיהו בהליכות עולם שם סיים דבילוש עם סוכר מודה להתיר מפני שאין דרך לאכלו עם בשר. ע"ש.

והיה נראה לענ"ד מאוד דאף להרב חיד"א דאין להתיר אינו אלא בכה"ג שאופין מהן תדיר ללא חלב הוא דלא מיקרי כעין תורה אף דאופין מהן תדיר עם חלב, אבל אם יהיה סוג מאפה שאופין אותו תדיר עם חלב ורק במיעוט פעמים אופין ממנו בלא חלב יש להתיר מאחר ומשונה הוא בצורתו ואין לחוש שמא יבוא לאכלו עם הבשר אגב מיעוט פעמים שאופים אותו ללא חלב.

וא"כ בנידון השאלה באותה האשה שאופה הלחם שום בביתה אך ורק עם חלב ורק במיעוט פעמים לשה אותו ללא חלב יש לומר דהוי כעין תורה ושרי, ובצייתנו צפינו להגאון מהר"ט (חלק ב סימן יח) שכתב על דבר הכעכין המשוחרן באליה אם יש לאסור מחשש שיאכלו בחלב, וכתב דמה שנתפשט המנהג להיתר בזה היינו לפי שכל העיר נהגו ללוש בן לפי שהשמן ביוקר ואין צריך שינוי שהכל יודעים שהכעכין הללו בשומן האליה לשין אותם, ולא אמר שיהא צריך שישינה אלא בדבר שאין דרכו בכך אבל בדבר שכן דרכו אין צריך שינוי. עכ"ל ונראה מדבריו שצריך שלא יהא מצוי שיהיו לשין אותו הפת בשמן כלל, אלא בשומן האליה, ואמנם אפשר גם לפרשו קצת דהעיקר הוא שיהא מצוי בתדירות מאוד שלשין אותו באליה מחמת שהשמן ביוקר, ורק במיעוט פעמים יש שילושו אותו בשמן כרגיל כבימים עברו ואעפ"כ מותר כיון דמפורסם הוא לכל שרוב מעשה הפת הזה הוא בשומן של בשר, ומה שכתב "לפי שכל העיר" היינו שכל העיר נוהגים כן ללוש בשומן האליה ברוב הפעמים, אבל במיעוט פעמים עושים אותו בשמן כרגיל, והוא שסיים "אבל בדבר שכן דרכו א"צ שינוי". והיותר נראה כפי מה שכתבתי בתחלה.

וראה בספר ערוך השולחן (סימן צו אות ו-ח) שכתב והנה בזמנינו עושים האופים פת צנומה שקורין סוחארקס, ויש מהם של חלב וקורין זה מילכיק"א סוחארקס, ואין הפרש בתמונתו בינם לבין שאינם לא של בשר ולא של חלב, ולכאורה אסורים באכילה, ושאלתי לאפים בני תורה ואמרו לי שאלו שאינם של חלב יכריזו הרבה במראיתם מפני שומנם שאינם דומים כלל לאחרים, והביאו להרב מהר"ט הנ"ל דמיון שנהגו כן ונתפרסם הדבר לא יבואו לאכלם בחלב, ושמדבריו יש ללמוד דדבר שנתפרסם שזהו של חלב או של בשר אין חשש, ולפי"ז במאכלי חלב שלנו שעושים האופים, כיון שנתפרסם לכל העולם שזהו מאכלי חלב, מותר לקנותם אף שנאפים ללא שינוי, וא"כ גם בסוחארקס הנ"ל אם נתפרסם לכולם שזהו מחלב אין איסור בדבר. עכ"ל ע"ש. וכוונתו דיש להתיר המילכיק"א סוחארקס הנאפים בחלב מפני ששונים הם במראיתם מהסוחארקס שאינם נאפים בחלב כפי ששאל לאופים בני תורה, וכיון שנתפרסם לכולם שהם נעשים אך ורק בחלב אין צריך שינוי.

הלכך למעשה יש להצריך שינוי בהמאפה הזה הנקרא "לחם שום" שלשים אותו בחלב, כיון שיש פעמים שלשים אותו ללא חלב ואינו שונה במראיתו מאשר לשו אותו בחלב, והשינוי הוא כפי שראיתי בכמה וכמה מקומות שעושים המאפה הזה מעט ישר כעין מלבן מכל צדדיו ואינו עגול כלחמניה קלועה, וכן יש שעושים אותו קטן ביותר משאר לחמניות קלועות ונמצא שיש שינוי בגודל ובצורה והוי כעין תורה, וכשיעשו מאפה כזה ללא חלב יעשוהו כרגיל ללא השינויים הללו.

בביתה
אלון בן שבת

רבי יהודה שמואל אשכנזי

רבי יהודה שמואל אשכנזי זצ"ל, המכונה האי"ש, נמנה עם גדולי חכמי ארץ ישראל ואיטליה במאה התשע-עשרה. הוא היה פוסק הלכה אדיר, מחברם של ספרי יסוד, ודמותו שילבה למדנות מעמיקה עם מסירות נפש נדירה למען הציבור.

הוא נולד בשנת ה'תק"מ בעיר הקודש טבריה לרבי יעקב, ובה גדל ורכש את תורתו. טבריה של אותם ימים הייתה מרכז רוחני שוקק, מוקד משיכה לגדולי עולם ומעצמה תורנית של ממש. בין חומותיה פעלו גדולי דורו, שהיו לרבי יהודה שמואל חברים, עמיתים ושותפים בהנהגת הקהילה. בבתי המדרש של העיר נשמע ללא הרף שיח הלכתי עשיר, ובתוכו פעל רבי יהודה שמואל לצד ענקי תורה כהרב הראשי רבי חיים נייסים אבולעפיה (החנ"א), אב בית הדין המפורסם רבי חיים שמואל טולידאנו, הדיין המובהק רבי דוד יקותיאל כהן, והחכם המפורסם שעלה מטורקיה רבי משה פונטרמולי.

באותה תקופה החלה לשגשג בעיר גם הקהילה האשכנזית, בראשות חכמים כרבי ישעיה נתן נטע זילברברג, ושררה הערכה הדדית עמוקה בין פוסקי הכוללים השונים. בתוך סביבה רוחנית זו רווה דיינים, מקובלים וגדולי תורה שהשפעתם ניכרה בעולם היהודי כולו, שקד רבי יהודה שמואל על תלמודו. וכך הפך לאחד המורים והמנהיגים הבולטים בעיר, שבה למד ולימד תורה במשך שנים רבות.

מצבן הכלכלי הקשה של הקהילות בארץ ישראל אילץ את חכמיה לצאת מגבולותיה, ובשנת ה'ת"ר קיבל עליו את עול השליחות ויצא לאיטליה כשד"ר, מטעם כולל הספרדים של טבריה. תפקידו של השד"ר היה קשה ומפרך מאין כמוהו, וכרון בטלטולי דרכים ארוכים ומסוכנים בים וביבשה, פרידה ממושכת של חודשים ושנים מהמשפחה ומהלימוד, ומפגש עם קהילות רחוקות כדי לעורר את לבן לתמוך ביישוב היהודי בארץ הקודש.

עוד בצעירותו, בגיל ארבעים ושתיים בלבד, החל להטביע את חותמו בעולם הספר התורני כאשר הדפיס את ספרו הראשון "ישא ברכה", חיבור למדני רחב יריעה המהווה ביאור והרחבה לספר "תולדות אדם וחווה" של רבנו ירוחם. (אגב, בעל היש"א ברכה שהיה אחריה היה רבנו יעקב שאול אלישר).

ברבות הימים, כאשר הרחיק במסעותיו עד לאיטליה, הקימו בניו, יעקב ואברהם, בית דפוס עצמאי בעיר הנמל ליוורנו, שהייתה מרכז תרבותי ודפוס ייחודי חשוב ביותר. הקמת בית הדפוס פתחה בפני הרב פתח רחב להוציא לאור את ספריו ההלכתיים הרבים, כאשר בניו מלווים את מלאכת הקודש במסירות.

גולת הכותרת של פועלו התורני הייתה מפעל ההדרה של סידורי התפילה, שאותם ליווה בפסקי הלכה מפורטים, בהירים ומעשיים שחיבר בעצמו סביב סדר התפילה והמועדים. ספרו המפורסם ביותר, שעל שמו הוא מכונה לעיתים קרובות בפני לומדי ההלכה, הוא הסידור "בית עובד" לימי חול ושב, אשר התקבל באהבה רבה בכל תפוצות הספרדים בזכות הדינים והמנהגים המדויקים ששולבו בו.

לצד הסידור המפורסם, חיבר ספרים נוספים המקיפים את מעגל החיים והשנה, ובהם הספר "**בית מנוחה**" המרכז את הלכות שבת, והחיבור "**גזע ישי**" המכיל כללי דינים מסודרים לפי סדר האלף-בית.

במהלך שנות נדודיו ועשייתו הציבורית רקם קשרי ידידות ומיצים רוחניים עם גדולי הדור, וביניהם ידידו הקרוב רבי יצחק בן וואליך, מנהיגה הרוחני המפואר של יהדות מרוקו ובעל מחבר הספר "ויאמר יצחק".

בעיצומה של מלאכת היצירה וההדפסה של ספרו "**בית השואבה**" חיבור הלכתי וסידור לחג הסוכות, שמיני עצרת ושמחת תורה, נסתלק רבי יהודה שמואל אשכנזי לבית עולמו בעיר ליוורנו בשנת ה'תר"ט.

פטירתו בערש הדפוס של ספרו הכתה גלים ועוררה אבל כבד בעולם התורה בארץ ובגולה. בין גדולי החכמים שספדו לו בבכי וביכו את האבידה הגדולה היה ידידו ועמיתו המפורסם רבי חיים פלאג'י, אשר הדפיס לימים את נוסח ההספד המרגש בספרו "ברכת מועדיך לחיים". השפעתו הלכה וגברה גם לאחר פטירתו, ופסקי ההלכה שלו הפכו לאבני יסוד בעולם הפסיקה. חכמי הספרדים הגדולים בדורות שלאחריו, ובראשם בעל ה"פתח הדביר", רבי יוסף חיים מבגדאד בספרו "בן איש חי", ורבי יעקב חיים סופר בספרו "כף החיים", ומרן הגאון אשר החזירה ליושנה, לו העטרה, הרב עבדיה יוסף זצוק"ל, מרבים להביא מדבריו, לדון בהם ולסמוך על פסקיו בהלכות יום יום.

תמצית מההלכה היומית

הרב אברהם כהנא

הכנסת כתב אשורי [כתב שלנו] לשירותים: מבואר שלכתב אשורי יש קדושה מיוחדת, עד שחז"ל גזרו עליו כאשר הוא נכתב בקלף ובדיו שהוא מטמא את הידיים (מגילה ח, ב). נחלקו האחרונים האם ניתן להכניס כתב אשורי לשירותים כאשר התוכן הוא חול ואינו קודש, יש אומרים שמפאת קדושת הכתב אין להיכנס עימו למקומות מטונפים (עשה לך רב ה, כו). ויש אומרים שהיות ואין זו דרך כתיבה של ספר תורה ואין בזה דברים שבקדושה, לכן מותר להיכנס עמו לשירותים (צ"א טו, ז), והיו חכמים שנכנסו לשירותים עם ספרים חיצוניים שנכתבו בעברית כדי לקרוא שם (שאלת יעב"ץ א, י). מאידך יש שנוהרו אפילו מלשלוח הזמנות לחתונה בכתב אשורי (רב פעלים יו"ד ד, לב).

שרט את הרב – כמה ישלם? אם אדם הזיק נזק קל, כגון שריטה קטנה ואין דרך לתקן זאת, ולא הפחית מערכו – פטור מלשלם. אם הדרך לתקן יש לשלם דמי תיקון אפילו בדבר מועט, אם אין דרך לתקן, יש לבדוק אם פחת ערך החפץ – במקרה שגם לא פחת ערך החפץ כלל פטור מלשלם. אף שפטור מלשלם מכל מקום חייב לפייס את הניזק משום הונאת דברים וצער לחבר, ומכל מקום נראה שכל שאין דרך העולם להצטער על כך, אבל אם יודיעו יעשה הניזק מהדבר ענין ויראה עצמו כאילו מצטער, בזה יש לומר שאינו מחויב להודיעו ולפייסו בדברים אף כשאין חיוב השבת ממון (שומת נזיקין יג, קסח-קסט).

סוס שהזיק תוך כדי רכיבה: אדם שרכב על הסוס והסוס הזיק. הרוכב חייב בתשלום הנזק, כיון שהסוס נקרא 'כוחו' והוא המנהיג של הסוס (שו"ע חו"מ שעה, ט).

לימוד תורה במצב שכיבה: יש שכתבו שבמקום שיש טרחה לעמוד מותר ללמוד בשכיבה, שהרי מותר לקרוא קריאת שמע בשכיבה והוא הדין ללימוד תורה (מג"א סג, א). מסופר על ר"ל שהיה שוכב על בטנו בעת הלימוד (זבחים ה, ה). ולכן מותר לנוח בשכיבה ולימוד, אך לא יתמיד הרבה בזה (תורה לשמה שסז). יש שאמרו בשם הזוהר שלא ישכב במיטה וילמד אלא יעמוד משום 'הכון לקראת אלהיך ישראל' (א"ר א, א), שלא יתקיים מן החכמה אלא מה שנלמד בעמל ויגיעה מן המלמד (פיהמ"ש אבות ה, יט).

ב"ה יהודי צדיק: מסופר כי ר' לוי יצחק מברדיצ'וב לא היה יכול לראות את הרע כמות שהוא, וכך היה בטבעו לראות תמיד את הטוב שבכל דבר, ולכן כשראה עגלון המושח את גלגלי עגלתו כשהוא באמצע התפילה, הפך את היוצרות ואמר: "רבש"ע! כמה קדושים הם בניך, גם כשהם מושחים את גלגלי עגלתם הם מתפללים". העולם מטבעו מורכב משני צדדים, ובמהותו הוא מאפשר להתייחס לכל דבר מכל כיוון שרוצים. דרגה זו היא גבוהה באהבת ישראל ומאפשרת להתייחס לכל יהודי כאל צדיק גמור, אך מחייבת התעלמות מסויימת מן המציאות של העולם הזה. ואילו הבעש"ט היה אוהב ישראל בדרגה הנעלית ביותר: הוא אהב את היהודי כמות שהוא, על מעלותיו וחסרונותיו. למרות הרע שבו כשם שהחסרונות הקיימים אצל האדם אינם פוגמים באהבתו את עצמו, כך יש לאהוב יהודי שני. (אהבת ישראל ב-יח, עמ' 1).

לעשות מלימון לימונדה: במצבים הלא כל כך נוחים החכם יודע להסתדר ואפי' לעשות מזה מטעמים. מסופר על ר' יעקב גלינסקי שעמד לדבר בפני קהל ליד מדשאות במקסיקו, מאחוריו היתה בריכה, וכשהוא עמד לדבר הוא לא שם לב ונפל לתוך הבריכה... עזרו לו לצאת מהמים כשכולו רטוב, פתח פיו ואמר: ישנם שצריכים טבילה לפני שמתפללים וישנם שצריכים טבילה לפני שדורשים... (שיחות חזקוני ערב ר"ח ב, עמ' פז).

אין תפילה שלא פועלת: אין דבר טוב שאינו פועל, ואין מציאות רוחנית שאין לה השפעה. שום תפילה לא הולכת לאיבוד, ואין דמעה של אדם שבה ריקם. לפעמים התוצאה נראית בטווח הקצר, ולפעמים שהיא פועלת פעולתה בזמן מופלג יותר. הנביא מלאכי אומר: "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו" – הדברים עושים רושם ונכתבים בשמים ויום אחד הם ישפיעו את השפעתם (אבותינו ולנו ב, עמ' 160).

קידוש על יין שבבבוק: לכתחילה יש לקדש על כוס כמו פשט הגמרא: "כוס של ברכה". אך לגבי דיעבד, דעת רוב הפוסקים שאפשר לברך גם על יין שבתוך הבבוק, למרות שהרמ"א כתב שאין לוקחים כוס שפיו צר לברך עליו, כיון שצריך לתת בו עיניו כדי שלא יסיח דעתו (רמ"א קפג, ד), האחרונים כתבו שהכוונה לתת עיניו בכוס דווקא ולא ביין בפרט אם הבבוק שקוף (מג"א קפג, ז; שש"כ ב מז, יא; ילקו"י שבת א רעא, מב). יש מחמירים וסוברים שאין לזוז מלשון חז"ל שאמרו 'כוס' דווקא (עולת יצחק ב, ק).

הזכרת חולה בברכת רפאנו: ניתן להתפלל על חולה פרטי בשלשה מקומות בתפילת שמונה עשרה: א. בברכת רפאנו. ב. בברכת שומע תפילה. ג. אחרי או לפני הייהיו לרצון' שבסוף התפילה (שו"ע או"ח קיט, א). באשר להזכרת החולה בברכת רפאנו: א. יש אומרים שבברכה זו מזכיר דווקא מבני ביתו או ת"ח (אולי"צ ב ז, לג). ב. יש אומרים שאין מבקשים על העתיד רק על העבר (משנ"ב קיט, א). ג. יש אומרים לומר את התפילה הפרטית בסוף הברכה לפני החתימה (פרמ"ג או"ח קיט, א). ד. יש לומר את התפילה בלשון יחיד ולא בלשון רבים שלא יראה כמוסיף על התפילה (משנ"ב קיט, ח). הגבלות אלו לא קיימות בהזכרה שומע תפילה או ביהיו לרצון שיכול לשאול כל צרכיו (שו"ע או"ח קיט, א).

מדיניות ברכת כהנים בכתב עברי קדום: נוסח ברכת כהנים שנמצא בחפירות כתף הינום בירושלים נכתב בכתב עברי קדום ולא בכתב אשורי. קדושת האותיות חלה רק בכתב אשורי ולא על כתב העברי הקדום (מגילה ח, ב). כמו כן אם האותיות נכתבות בצורה של חקיקה, אין זו הכתיבה הרגילה. כתב שאינו בכתב עברי – אשורי אינו צריך שרטוט (רמב"ן גיטין ו, ב), ונראה שרק לענין שרטוט אומרים זאת, אך לגבי קדושת הפסוקים אין הדבר תלוי בצורת האות אלא בתוכן הדברים ואין להכניסו למקומות מטונפים כמו בית הכיסא (באהלה של תורה א, מב).

מטרות העצמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

חכמת נשים

בס"ד

כשהכול רועד – את העוגן.

אמא יקרה,
קרה לך פעם שדאגת לכולם –
והרגשת שאת כבר עייפה, כמעט
נשברת?
המילים הבאות נכתבו עבורך
להזכיר לך משהו,
משהו שאת יודעת עמוק בפנים,
אבל אולי הרעש של היומיום,
הכאוס, האזעקות והלחץ –
כיסו עליו בעננים.
את – העוגן.

העוגן של הבית שלך.
העוגן של הילדים שלך
מקור הבטחון והרוגע שלהם.
את חזקה באמת !!! את השראה!!!
כשסביב הכול רועד – את זו שמחזיקה.
וכשאת שם, גם אם בחוץ סוער –
בפנים נבנה שקט. נבנה בית.
מרחב לחיים.

אולי כילדה היה לך עוגן, אמא שלך.
ואם לא – אולי כבר ריפאת בתוך את
החסר,
כדי שילידייך יהיה.
כי זה הבסיס
היום זו את.
מחר – זה הם.

מה שאת משרה היום,
הופך להיות המרחב שהם יחיו בו בעתיד.
ולאט-לאט, כשיגדלו,
הם ימשיכו את חווית הביטחון –
ואז בבגרות יחוו בטוחים בבורא עולמים.
ביטחון הוא נכס לחיים.

זה רוגע. זה שקט.
זה מקום של שלוה ומנוחה פנימית
עם נוכחות של כאן ועכשיו.
ולאור הטלטלות שעברנו בשנים
האחרונות,

זו אולי המתנה הגדולה ביותר שאמא
יכולה להעניק לילדיה.

ומה איתך?
לפעמים, מתוך הרצון לרצות את כולם –
את שוכחת מישהי.
את נהיית נוקשה, שיפוטית, תובענית מול
עצמך.

וגם את בן אדם
שזקוק לחיבוק

זקוק לחמלה ולחום
גם את – צריכה עוגן.
לא עוגן שתלוי באחרים,
לא עוגן שתלוי בתוצאה,
לא עוגן שמתפרק כשאינן לך או כשאת
עייפה.

את צריכה עוגן פנימי.
משלך.
כזה שמאפשר לך להכיל את המצב.
גם אם נפלת
בעיקר אם נפלת.

זה חלק מהתהליך של להיות בנאדם.
וכך את בונה את המרחב שלכם במנהיגות
אמיצה.
אבל עוגנים לא נוצרים רק בעתות חירום –
זה הדרך שלנו לראות את מה שסביבנו
בבגרות

עוגנים

ביומיום השגרה היא סוג של עוגן,
הכול על אוטומט זורם ללא תקיעות
מיותרות
יש סדר יום
יש בהירות
יש יציבות,
יש בס"ד פרנסה

הילדים במסגרות בריאים ב"ה
ודווקא כשהכול מתערבל
והכל כל כך לא שפוי
אנחנו צריכים עוגנים מיוחדים יותר
שלא תלויים בשום דבר חיצוני
אנחנו נותנים לעצמנו עוגן אחר של בטחון
שיש בו גם הרפיה וגם רפואה, ומהו?

עוגן של אמונה

שאת בידיים של הרבונות של עולם
שהוא מוביל פה מהלך
היסטורי – היסטורי
למען הטוב האמיתי של כל אחת מאיתנו
להרגיש שאת מוחזקת.
ולא רק מחזיקה.

שיש מי שרואה אותך,
נושא איתך,
ונותן לך את הכוח להמשיך – גם כשאינן
כוח.

בונה אותך מתוך החורבן וההתפרקות
ומחבר אותך אליו בקשר עמוק ומרגיע
בחיבוק אוהב.
ועוגן נוסף שהוא מבטא את היישום של
האמונה

ביומיום שלך, והוא:

עוגן של הודיה

הטוב לא נעלם – לפעמים הוא פשוט
נסתר.

ככל שתתמקדי בו – הוא יגדל.
הודיה מחזירה אותך לרגע הזה.
היא מאזנת אותך
היא מייצבת אותך.
היא מפקסת אותך. גם כשהכול מסביב
משתולל.

היא נותנת לך מקום לכאן ועכשיו
אסופה, נוכחת, מלאת עוצמה

השער לחוסן שלך

חוסן אמיתי הוא לא היעדר כאב.
הוא עמידות.

הוא לדעת שאת יכולה ליפול –
ולקום.

להישבר – ולהיבנות מחדש.
וכשאת בונה בתוך חוסן –
הוא מקרין.

ועם העוגנים הללו,
הילדים נרגעים.

הבית נושם ומתרחב,
ואת – סוף סוף – מרגישה מוכלת.
מוחזקת. בטוחה.

לסיום

כשהכול מרגיש לא מספיק יציב –
שאלי את עצמך:

מהו הרגש שאם היה לי אותו עכשיו
המציאות שלי היתה הכי טובה בעולם
ותדמיני בראש סיפור שמביא אותך לרגש
הזה

כי כשאת יוצרת את זה לעצמך
את מפוכחת

את חזקה מהחיים
את בונה עולמות

אז מה העוגן שלך היום?

ואולי זו ההזדמנות לבנות אחד.

כי עוגן פנימי אחד –

יכול להחזיק עולמות שלמים

בתפילה לגאולת ישראל ולהחזרת הבנים
מהרה!

ליאורה דהן

מטפלת ומאמנת מנטלית בגישת
"מתחברת"

050-410-3-421

dahan.liora.co@gmail.com

מטרות העצמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים